

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนของครูสำนักงานครูประถมศึกษาแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อศึกษาการเรียนการสอนของครูสำนักงานครูประถมศึกษาแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรต่อการเรียนการสอนของครูสำนักงานครูประถมศึกษาแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัย พื้นฐาน

๓. เพื่อศึกษาปัญหาและเสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูสำนักงานครูประถมศึกษาแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรซึ่งเป็นนักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครูสำนักงานครูประถมศึกษาแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย จำนวน ๔๙ รูป โดยจำแนกเป็นพระภิกษุ จำนวน ๖ รูป สามเณรจำนวน ๔๓ รูป ซึ่งผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นหน่วยในการศึกษา โดยมีเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม กับกลุ่มประชากรจำนวนทั้งสิ้น ๔๙ ฉบับปรากฏได้รับมาสมบูรณ์ทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ จากนั้น ผู้วิจัยได้นำมาหาค่าความถี่ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแยกกลุ่มประชากร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เรียนนักรธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้เรียนนักรธรรม ทั้งสิ้น ๔๙ รูป ส่วนใหญ่มีอายุ ๑๒-๑๖ ปี คือ ร้อยละ ๒๖.๘ รองลงมาอายุ ๓๑ ปีขึ้นไป คือร้อยละ ๒๔.๙ และอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี คือร้อยละ ๒.๑ มีพรรษาส่วนใหญ่ต่ำกว่า ๓ พรรษา คือ ร้อยละ ๙๕.๓ รองลงมา มีพรรษาระหว่าง ๓-๖ พรรษา คือ ร้อยละ ๒๐.๖ และอายุ ๑๐ พรรษาขึ้นไปคือ ร้อยละ ๑.๐ มีวุฒินักรธรรมส่วนใหญ่เป็นนักรธรรมตรีคือ ร้อยละ ๙๘.๔ รองลงมานักรธรรมเอก คือร้อยละ ๑.๓ และนักรธรรมโทคือร้อยละ ๑.๓ ตามลำดับ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คือร้อยละ ๕๔.๖ มีวุฒิการศึกษาสามัญมัธยมตอนต้น คือ ร้อยละ

๓๒.๐ และต่ำกว่ามัธยมศึกษา คือ ร้อยละ ๑๕.๖ มีภูมิภานาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ร้อยละ ๔๕.๕ ตำสุดภาคใต้ คือร้อยละ ๓.๑

๕.๑.๒ การจัดการเรียนการสอน

สภาพการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ ด้านสรุปผลได้ ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ๓ ข้อแรกคือ หลักสูตรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการพัฒนา นักเรียนให้เป็นคนดี เก่งและมีความสุข รองลงมา คือ หลักสูตรแต่ละระดับชั้น มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ รู้จักคิดและแก้ปัญหาชีวิต และหลักสูตรมีสาระสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียน รู้จักการ ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ๒ ข้อคือ หลักสูตรมีเนื้อหาสาระกว้าง เกินไปในการเรียนแต่ละชั้น และหลักสูตรมีเนื้อหาสาระมากเป็นเหตุให้นักเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน ตามลำดับ

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ๓ ข้อ ได้แก่ นักเรียนมีรับผิดชอบ หน้าที่ของตนเองในการเรียนเป็นอย่างดี รองลงมาคือ ครูกำหนดเนื้อหาสาระในการสอนแต่ละครั้ง ให้เหมาะสมกับเวลาเรียน และครูเน้นการจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งใน ห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ๔ ข้อ ได้แก่ นักเรียนได้ศึกษา เนื้อหาในหนังสือแบบเรียนทุกรายวิชาที่เรียนเป็นอย่างดี รองลงมา คือ ครูจัดบรรยากาศใน ห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในการทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น และข้อที่มีความคิดเห็น ค่าเฉลี่ย ตำสุด คือ นักเรียนได้เตรียมตัวก่อนมาเรียนด้วยการอ่านหนังสือล่วงหน้าสม่ำเสมอตามลำดับ

๓. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ๓ ข้อแรกคือ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียน ชักถามปัญหาและแสดงความคิดในห้องเรียนได้ รองลงมาคือ ครูจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมที่ดีงาน ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอย่าง ต่อเนื่อง และมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ข้อได้แก่ ครูได้เสนอแนะให้นักเรียนจัด กิจกรรมเสริมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และครูจัดกิจกรรมแสดงการสาธิตโดยการ จำลองเหตุการณ์ให้นักเรียนแก้ปัญหาตามสถานการณ์ตามลำดับ

๔. ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ได้แก่ ครูใช้สิ่งแวดล้อมเป็นสื่อการเรียนรู้ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เรียนรู้ด้วยตนเองจากสภาพจริง รองลงมาคือ ครูใช้สื่อสิ่งพิมพ์หลากหลายในการเรียนรู้เช่น นิตยสาร หนังสือพิมพ์ หนังสือเรียน ฯลฯ และครูใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนการสอน ส่วนข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียนรู้แต่ละวิชามีน้อย ตามลำดับ

๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ๑ ข้อ คือ ครูได้ประเมินผลระหว่างเรียนรู้เป็นระยะๆ ด้วยการถามให้แสดงความคิดเห็น อีก ๖ ข้ออยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติงานสูงสุด ได้แก่ ครูได้นำผล การประเมินผลไปแก้ไข ปรับปรุงการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ ครูได้แจ้งผลการประเมินให้นักเรียนทราบทุกครั้ง และข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูขาดการประเมินผลก่อนเรียนในการเตรียมผู้เรียนตามลำดับ

สรุปรวมทุกด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร และมีการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ๔ ด้านโดยในด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลำดับ

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็น

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี วุฒิการศึกษาแผนกสามัญและภูมิปัญญา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว สรุปได้ดังนี้

๑. จำแนกตามอายุทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง ๕ ด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เช่นกัน

๒. จำแนกตามพรรษาทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ อีกเช่นกัน

๓. จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกธรรมทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวม พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ อีกเช่นกัน

๔. จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกบาลีทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวม พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ อีกเช่นกัน

๕. จำแนกตามวุฒิการศึกษาแผนกสามัญทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวม พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ อีกเช่นกัน

๖. จำแนกตามภูมิลำเนาทั้ง ๕ ด้าน คือ ภูมิลำเนาเดิมของผู้เรียน โดยภาพรวม พบว่า ผู้เรียนทางภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคกลาง, ภาคตะวันออก, และภาคใต้ ทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ อีกเช่นกัน

สรุปผลรวมทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ และภูมิลำเนา ผลการเปรียบเทียบทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า นักเรียนความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๑. สภาพการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมทางด้านบุคลากรคือ ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ ครูบางรูปต้องสอนหลายชั้นหลายวิชา การสอนเป็นระบบพี่สอนน้อง การเรียนการสอนเน้นการท่องจำตำราเป็นหลักมากกว่าการคิด

วิเคราะห์ ข้อสอบสำหรับวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียน เน้นการวัดความจำเป็นหลักมากกว่าการให้วิเคราะห์นำไปประยุกต์เข้ากับศาสตร์อื่นๆ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาบัณฑิต ปญฺฑิตเมธี ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม กรุงเทพมหานคร” พบว่า การจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ใน ๕ ด้าน คือ ด้านสภาพทั่วไปของนักเรียน ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการสอบและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ที่ระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมชาย ไผตรี ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี” พบว่าร้อยละ ๖๘.๕ เห็นว่าระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีความเหมาะสมปานกลาง ร้อยละ ๒๒.๕ เห็นว่ามีความเหมาะสมมาก และร้อยละ ๘.๒ เห็นว่ามีความเหมาะสมน้อย

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ คงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในปัจจุบันได้เป็นอย่างดีและผลการวิจัยที่สะท้อนออกมาในรูปแบบนี้ เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผล ดังนี้

ด้านหลักสูตร โดยภาพรวม นักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรนักธรรมมีเนื้อหาสาระมาก และเน้นให้จำมากกว่าการคิดวิเคราะห์เป็นหลักสูตรที่เน้นการเรียนเพื่อรักษารูปแบบดั้งเดิมซึ่งมีมาตั้งแต่ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงทำให้ผู้เรียนมีความสนใจน้อย ในขณะที่ปัญหาด้านอื่นๆ เช่น ผู้เรียน วิธีการสอนของครู และสื่ออุปกรณ์การสอน เป็นต้น ก็อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ภาพรวมในด้านหลักสูตรมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒” พบว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีสภาพปัญหา อุปสรรค ดังมีข้อสรุปสาระสำคัญ คือ ด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระในแผนกธรรม มีเนื้อหาสาระมากเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก วิธีการเรียนการสอนเน้นการท่องจำมากกว่าความเข้าใจ ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นระบบที่แน่นอน เวลาเรียนน้อยจึงไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งต้องแท้

ส่วนในภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเรียนการสอนนักธรรม เน้นการท่องจำที่เป็นหลักสูตร ให้ได้อย่างแม่นยำเป็นหลัก หลักสูตรการเรียนก็เป็นแบบดั้งเดิมที่เรียนกันมาตั้งแต่ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้เรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่ทำความเข้าใจเนื้อหาด้วยตัวเองมากกว่า การเรียนในห้องเรียนครูสอนมีหน้าที่

จัดการเรียนรู้ในด้านต่างๆให้กับผู้เรียน เช่น เวลาเรียน การเข้าห้องเรียน การท่องหลักสูตร การทำแบบฝึกหัด และการมอบหมายการบ้าน เป็นต้น จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ความเห็นของนักเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย ไมตรี ที่ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี”พบว่า ร้อยละ ๖๘.๕ เห็นว่าระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันมีความเหมาะสมปานกลาง ร้อยละ ๒๒.๕ เห็นว่ามีความเหมาะสมมาก และร้อยละ ๘.๒ เห็นว่ามีความเหมาะสมน้อย

ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมผู้เรียน มีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ส่วนมากครูสอนนักเรียนจะขาดคู่มือประกอบการสอนมีเฉพาะหนังสือที่เป็นหลักสูตรประจำ วิชาที่สอนเป็นระบบที่สอนน้องมีการบันทึกหลังการสอนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนน้อยเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นภมณฑล ลิขหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒” พบว่า กระบวนการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ มักใช้ระบบการศึกษาแบบพี่สอนน้อง ครูสอนขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริงได้ขาดการศึกษอบรมและขาดขวัญกำลังใจ หนังสือตำราประกอบการเรียนการสอนเป็นตำราเก่าเกินไปขาดการปรับปรุง จึงควรมีตำราสากลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ส่วนในภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมจะยึดผู้เรียนเป็นหลัก ครูสอนเป็นเหมือนพี่เลี้ยง ทำหน้าที่ออกปัญหา ตรวจสอบ และคอยแก้ไขข้อผิดพลาดของนักเรียนแต่ละรูป นักเรียนสามารถถามข้อสงสัยกับครูได้ตลอดเวลาซึ่งส่วนมากครูสอนจะมีความรู้ความสามารถเพียงพอ

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนในภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรม มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มากขึ้น กิจกรรมที่มีอยู่เช่น การจัดทดสอบเพื่อวัดผลความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเป็นการภายใน การมอบรางวัลให้แก่เด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนดี และเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ การจัดอบรมก่อนสอบสนามหลวง เป็นต้น อาจจะยังไม่เพียงพอที่จะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรุงเทพมหานคร” ที่พบว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ขาดความยืดหยุ่น ใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานเดียวกัน ทั้งหมด ครูสอนก็ขาดเทคนิค วิธีการสอนที่ดีที่จะทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการศึกษาอย่างจริงจัง

ด้านสื่อการเรียนการสอนโดยภาพรวมผู้มีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรม มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่น้อยมาก ที่ใช้เป็นหลัก คือ ตำราเรียน สมุดจดบันทึก กระดานดำ ชอล์กหรือไวท์บอร์ด กระดาษเขียนตอบปัญหา สื่อการสอนเป็นแบบเดิม ไม่มีสื่อใหม่ ๆ นอกจากหนังสือเรียน แม้ในปัจจุบันนี้ตามสำนักเรียนใหญ่ ๆ ที่มีทุนทรัพย์พอเพียงที่จะซื้อหาสื่อสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายโปรเจกเตอร์ สื่อวีซีดี หรือ ซีดีสื่อการเรียนการสอน แต่ถ้าในภาพรวมแล้วยังถือว่า มีไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ทำให้การเรียนการสอน ขาดประสิทธิภาพ และในแต่ละปี จะมีนักเรียนที่สอบตกเป็นจำนวนมาก (โดยเฉพาะนักธรรมชั้นโทและชั้นเอก) ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม ๆ ทำให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย ไม่สร้างความสนใจให้กับผู้เรียนเท่าที่ควรซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นภมณฑล ลิขมื่นเปี่ยม และ วลัยพร ศิริภิมย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒” พบว่า สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอนมีการใช้น้อยหรือแทบไม่มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมจัดทำ และพัฒนาสื่อที่น่าสนใจและใช้อย่างแพร่หลาย

ส่วนในภาพรวม นักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมนั้น เน้นการท่องจำ ทำความเข้าใจตำราเรียนเป็นหลัก หนังสือเรียนเป็นสื่อที่สำคัญที่สุด ส่วนสื่อสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจกเตอร์ หรือวีดิทัศน์บทเรียนสำเร็จรูป เป็นเพียงส่วนประกอบให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้นเท่านั้น จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ความเห็นของนักเรียนแตกต่างจากความเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นภมณฑล ลิขมื่นเปี่ยม และ วลัยพร ศิริภิมย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒” พบว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรม เน้นการจำมากกว่าความเข้าใจในหลักธรรม ขาดการประยุกต์นำมาใช้นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทวี บุญมี ที่พบว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย ครูสอนส่วนมากมักใช้วิธีบรรยายในการสอนเป็นหลักมีเพียงกระดานและชอล์กเป็นอุปกรณ์ในการสอน

ด้านการวัดผลและประเมินผลในภาพรวม นักเรียนมีความคิดเห็นว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเรียนการสอนพระปริยัติธรรม มีความไม่เข้มงวดในการตั้งเกณฑ์มาตรฐานไว้ อีกทั้งใช้ข้อสอบประเมินผลเดียวกันหมดทั้งประเทศ มีการกำหนดระยะเวลาการประเมินผลประจำปีไว้อย่างชัดเจนผู้บริหารและครูสอนจึงไม่ใส่ใจเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของผู้เรียน ในการที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน และการเตรียม

ความพร้อมแก่ผู้เรียน ก่อนส่งเข้าสอบสนามหลวงประจำปี โดยแต่ละสำนักเรียนจะมีการวางแผน กำหนดระยะเวลา ที่จะวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนของตนเอง นอกจากการวัดผลด้วยการทำแบบฝึกหัดประจำวัน ยังมีการจัดอบรมพิเศษก่อนสอบสนามหลวงเป็นกิจกรรมประจำปีอีกด้วย วิธีการเช่นนี้ จึงเป็นเหมือนการประเมินความรู้และเตรียมความพร้อมของนักเรียนแต่ละรูป ซึ่งครูสอนจะเป็นเหมือนพี่เลี้ยงช่วย ปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องของนักเรียน ซึ่งลักษณะดังกล่าว มีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมหมาย ไมตรี ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาพระปรีชาธรรมของพระสงฆ์ในประเทศไทย” พบว่าร้อยละ ๖๘.๕ เห็นว่าระบบการศึกษาพระปรีชาธรรมในปัจจุบัน มีความเหมาะสมปานกลาง และ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นภมณฑล ลิขมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิมย์ พบว่า เกณฑ์การ วัดและประเมินผลมักวัดความจำมากกว่า ความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ไม่มีเกณฑ์มาตรฐาน และกฎเกณฑ์แน่นอนความยากง่ายของข้อสอบ ขาดการทดสอบความยากง่าย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาการจัดการสอนของครูสำนักเรียนพระปรีชาธรรมแผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ควรบรรจุแผนพัฒนา ดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้มีความทันสมัยและมีคุณภาพ เหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำหนังสือสำหรับค้นคว้าเพิ่มขึ้น และเน้นการสอนที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติ

๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีแผนพัฒนาอบรมครูสอนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง และควรมีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีการอบรมครูในการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และทันสมัยมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงสื่อ และมีแนวทางพัฒนานักเรียนให้เข้าใจเรื่องสื่อ ในการใช้สื่อสำหรับพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง

๔. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และเน้นกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่ได้เรียนมา เพื่อเป็นการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้ง่ายขึ้น

๕. ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรมีการประเมินผลสำนักเรียนพระปรีชาธรรมในเขตอื่นๆ เพื่อเป็นการศึกษาพระปรีชาธรรมแผนกธรรม ให้ได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และควร

ปรับปรุงการออกข้อสอบที่เป็นแบบอัตนัยแต่เพียงอย่างเดียว ควรมีการบันทึกข้อมูลในการวัดผลในแต่ละครั้งอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยเน้นเฉพาะข้อธรรมที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริงของผู้บวชใหม่ว่าเป็นอย่างไร

๒. ควรศึกษาการจัดกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน และเน้นให้ผู้เรียนนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันว่าเป็นอย่างไร

๓. ควรมีการศึกษาวิจัยการวัดและประเมินผลให้ทั่วถึง เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขให้ทันเหตุการณ์ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมว่าเป็นอย่างไร